

**MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETO
TEISĖS FAKULTETAS**

Viešoji įstaiga, Ateities g. 20, LT-08303 Vilnius,
tel. / faks. (8 5) 271 4561, el.p. tf@mruni.eu, www.mruni.eu, PVM mokėtojo kodas LT119517219.
Duomenys kaupiami ir saugomi Juridinių asmenų registre, kodas 111951726.

Lietuvos Respublikos Seimo
Konstitucijos reikalų komisijos pirmininkei
Rimantei Šalaševičiūtei

2013-03-04 Nr. 24T(11.19-20401)-161
Į 2013-02-20 Nr. S-2013-1402

DĖL KONSTITUCIJOS 56 STRAIPSNIO PAPILDYMO ĮSTATYMO PROJEKTO

Lietuvos Respublikos Seimo Konstitucijos komisijos pirmininkės Rimantės Šalaševičiūtės prašymu teikiame Mykolo Romerio universiteto Konstitucinės ir administracinės teisės instituto mokslininkų nuomonę apie Konstitucijos 56 straipsnio papildymo įstatymo projektą (Reg. Nr.XIP-5001).

Įstatymo projektu siūloma Konstitucijos 56 straipsnį papildyti dviem nuostatomis: pirma, Konstitucijos 56 straipsnį papildyti nauja trečiąja dalimi ir nustatyti, kad „Seimo nariu negali būti renkamas asmuo, kurį Seimas apkaltos proceso tvarka pašalino iš užimamų pareigų ar panaikino jo Seimo nario mandatą, jeigu nuo sprendimo pašalinti iš užimamų pareigų ar panaikinti Seimo nario mandatą įsigaliojimo dienos nepraėjo ketveri metai“; antra, Konstitucijos 56 straipsnį papildyti nauja ketvirtąja dalimi ir nustatyti, kad „Seimo nariu negali būti renkamas asmuo, kurį Konstitucinis Teismas pripažino sulaužius priesaiką, jeigu nuo šio pripažinimo įsigaliojimo dienos nepraėjo ketveri metai“.

Įstatymo projekto aiškinamajame rašte nurodoma, kad įstatymo projekto tikslas - Europos Žmogaus Teisių Teismo 2011 m. sausio 6 d. sprendimo byloje Paksas prieš Lietuvą įgyvendinimas ir žmonių nuomonės raiškos laisvės renkant įstatymų leidybos institucijas užtikrinimas.

Konstitucijos teorijoje visuotinai priimta, kad darant bet kokią Konstitucijos pataisą būtina paisyti kelių pagrindinių dalykų: 1) Konstitucijoje turi būti daromos tik tos pataisos, kurios yra objektyviai būtinos – nereikia daryti tokių pataisų, kurios nėra būtinos, nes Konstitucijos stabilumas yra didelė vertybė; 2) Konstitucijos pataisomis negalima ignoruoti Konstitucijoje įtvirtintų fundamentalių vertybių, negalima pažeisti jų pusiausvyros; 3) Konstitucija yra vientisas aktas, todėl Konstitucijos pataisomis negalima pažeisti Konstitucijoje nustatyto teisinio reguliavimo darnos;

Konstitucijoje negalima įtvirtinti nuostatų, kurios prieštarautų viena kitai ar konkuruotų tarpusavyje; 4) Konstitucijos pataisos turi būti aiškos, suprantamos, nedviprasmiškos, jos turi būti tinkamai suformuluotos juridinės technikos požiūriu. Pateiktas Konstitucijos 56 straipsnio papildymo įstatymo projektas yra vertinamas atsižvelgiant į nurodytus reikalavimus Konstitucijos pataisoms.

Pagal Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvenciją Lietuvos Respublika privalo įvykdyti Europos Žmogaus Teisių Teismo 2011 m. sausio 6 d. sprendimą byloje „Paksas prieš Lietuvą“ t. y. privalo Konstitucijoje nustatyti tokį teisinį reguliavimą, pagal kurį asmuo, pašalintas iš pareigų apkaltos proceso tvarka už šiurkštų Konstitucijos pažeidimą, priesaikos sulaužimą, galėtų būti, kaip konstatavo EŽTT, renkamas į įstatymų leidybos atstovaujamąją instituciją (Seimą). Europos Žmogaus Teisių Teismas nenagrinėjo ir negalėjo nagrinėti (atsisakė nagrinėti) R. Pakso skundo prieš Lietuvą ta apimtimi, kuria pareiškėjas teigė esą Lietuva pažeidė jo teisę būti renkamam Respublikos Prezidentu. Taigi vykdant nurodytą Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimą, Konstitucijoje būtina nustatyti tik tokį teisinį reguliavimą, pagal kurį asmuo, pašalintas iš pareigų apkaltos proceso tvarka už šiurkštų Konstitucijos pažeidimą, priesaikos sulaužimą, galėtų būti renkamas tik į įstatymų leidybos atstovaujamąją instituciją (Seimą). Konstitucijos pataisos projekto rengėjai neatkreipė dėmesio į tai, kad pagal Konstituciją Respublikos Prezidentu gali būti renkamas asmuo, jeigu jis gali būti renkamas Seimo nariu (Konstitucijos 78 str. 1 d.). Taigi Konstitucijos pataisos projektu būtų ne tik įvykdytas EŽTT 2011 m. sausio 6 d. sprendimas byloje „Paksas prieš Lietuvą“ (taip rašoma projekto aiškinamajame rašte), bet kartu būtų leista asmeniui, kuris apkaltos proceso tvarka buvo pašalintas iš pareigų už šiurkštų Konstitucijos pažeidimą, priesaikos sulaužimą, vėl būti renkamam Respublikos Prezidentu. Mums nėra žinomi argumentai, kuriais projekto rengėjai grindžia pasiūlymą leisti apkaltos proceso tvarka iš pareigų pašalintam asmeniui vėl būti renkamam Respublikos Prezidentu, bet akivaizdu, kad toks pasiūlymas nederą su Konstitucijoje įtvirtintų vertybių sistema, nes jis sudaro galimybę Respublikos Prezidentu tapti tokiam asmeniui, kuris jau buvo davęs Konstitucijoje numatytą priesaiką, o po to ją sulaužė ir už tai buvo pašalintas iš pareigų. Pažymėtina, kad Respublikos Prezidentas yra vienintelis asmuo, kuris pagal Konstituciją prisiekia ne bet kokiam subjektui, o Tautai. Respublikos Prezidentas Tautai duotą priesaiką gali sulaužyti įvairiais veiksmais, pavyzdžiui, Tėvynės išdavimu, sunkaus tyčinio nusikaltimo padarymu ir pan. Ar projekto rengėjai tikrai nori pasiūlyti padaryti tokią Konstitucijos pataisą, pagal kurią asmuo, kuris buvo pašalintas iš Respublikos Prezidento pareigų, pavyzdžiui, už Tėvynės išdavimą, po ketverių metų vėl gali būti renkamas Respublikos Prezidentu? Tautai duotos priesaikos sulaužymas yra šiurkštus Konstitucijos pažeidimas, todėl jis turėtų sukelti ne tokias trumpalaikes neigiamas pasekmes, kurios numatytos

projekte, o daug didesnes neigiamas pasekmes - absoliutų draudimą asmeniui bet kada ateityje užimti Respublikos Prezidento pareigas.

Kita vertus, Konstitucijos 56 straipsnio pataisos projektas, pagal kurį asmeniui, apkaltos proceso tvarka buvo pašalintam iš pareigų už šiurkštų Konstitucijos pažeidimą, priesaikos sulaužymą, po ketverių metų vėl leidžiama būti renkamam Respublikos Prezidentu, preziūmuoja tokią situaciją, kai Lietuvos valstybę santykiuose su kitomis valstybėmis atstovaus asmuo, kuris visiškai neseniai buvo pašalintas iš pareigų už šiurkštų Konstitucijos pažeidimą, priesaikos sulaužymą. Projekto rengėjai neįvertina, kad tai gali labai pakenkti Lietuvos valstybės autoritetui, sukelti pavojų normaliam Lietuvos tarptautiniam bendravimui su kitomis Europos Sąjungos valstybėmis, o ypač su Šiaurės Atlanto Aljansui (NATO) priklausančiomis valstybėmis. (Antai, jeigu Respublikos Prezidentas jam, kaip valstybės vadovui, žinomą informaciją apie NATO kolektyvinės gynybos planus išduotų kuriai nors nedraugiškai valstybei, jis šiurkščiai pažeistų Konstituciją, sulaužytų priesaiką ir už tai būtų pašalintas iš pareigų. Jeigu toks asmuo, kaip numatyta projekte, vėl galėtų būti renkamas Respublikos Prezidentu ir būtų juo išrinktas, ar NATO organizacijai priklausančios valstybės pasitikėtų tokiu asmeniu? Akivaizdu, kad nepasitikėtų, o tai reikštų, kad jos negalėtų tinkamai įvykdyti Lietuvos atžvilgiu priimtų tarptautinių įsipareigojimų; atitinkamų įsipareigojimų negalėtų įvykdyti ir Lietuva, o tai keltų pavojų Lietuvos nacionaliniam saugumui).

Yra pagrindas teigti, kad Konstitucijos 56 straipsnio pataisų projekto nuostata, leidžiant asmeniui, kuris apkaltos proceso tvarka buvo pašalintas iš pareigų už šiurkštų Konstitucijos pažeidimą, priesaikos sulaužymą, praėjus ketveriems metams vėl būti renkamam Respublikos Prezidentu, demonstruojama nepagarba Respublikos Prezidento institucijai, Tautai duotai priesaikai ir pačiai Tautai.

Pagal pateiktą Konstitucijos 56 straipsnio pataisos projektą asmuo, kuris buvo pašalintas iš pareigų už šiurkštų Konstitucijos pažeidimą, priesaikos sulaužymą, galės būti renkamas Seimo nariu, vadinasi, jis galės būti renkamas Seimo Pirmininku. Seimo Pirmininkas pagal pareigas yra Valstybės gynimo tarybos narys; Konstitucijos 89 straipsnyje numatytais atvejais jis laikinai pavaduoja Respublikos Prezidentą arba laikinai eina Respublikos Prezidento pareigas. Remdamiesi argumentais, kurie buvo pateikti vertinant pasiūlymą leisti asmeniui, apkaltos proceso tvarka pašalintam iš pareigų už šiurkštų Konstitucijos pažeidimą, priesaikos sulaužymą, vėl būti renkamam Respublikos Prezidentu, galima teigti, kad numatoma galimybė tokiam asmeniui tapti Seimo Pirmininku, taip pat yra nepriimtina, nes projekte siūloma pataisa pažeidžia konstitucinio teisinio reguliavimo vieningumą ir joje įtvirtintų konstitucinių vertybių pusiausvyrą. Turėtų būti padarytos ir kitų Konstitucijos straipsnių pataisos, kurios neleistų asmeniui, apkaltos proceso tvarka

pašalintam iš pareigų už šiurkštų Konstitucijos pažeidimą, priesaikos sulaužymą, būti renkamam Seimo Pirmininku.

Konstitucijos 56 straipsnio pakeitimo įstatymo projekte nepaisoma konstitucinių vertybių pusiausvyros ir tuo požiūriu, kad pagal projektą asmuo, kuris buvo pašalintas iš pareigų už šiurkštų Konstitucijos pažeidimą, priesaikos sulaužymą, niekada ateityje negalės būti paskirtas Ministru Pirmininku, ministru, teisėju, tačiau toks asmuo galės tapti Respublikos Prezidentu t.y. subjektu, kuris pagal Konstituciją skiria Ministrą Pirmininką, ministrus, teisėjus.

Konstitucijos 56 straipsnio pakeitimo įstatymo projekte numatytas ketverių metų draudimo terminas, kuriam praėjus asmuo vėl galės būti renkamas Seimo nariu, yra akivaizdžiai per trumpas ir visiškai neadekvatus padarytiems pažeidimams, už kuriuos asmuo apkaltos proceso tvarka buvo pašalintas iš pareigų. Šiurkštus Konstitucijos pažeidimas, priesaikos sulaužymas yra ypač sunkūs pažeidimai, jie netoleruoti, todėl Konstitucijoje turėtų būti nustatytas daug ilgesnis draudimo terminas būti renkamam Seimo nariu. Atkreiptinas dėmesys, kad dabar numatytas draudimo laikas (ketveri metai) yra trumpesnis net už vienos Respublikos Prezidento kadencijos laiką – Respublikos Prezidento kadencija yra penkeri metai.

Projekte siūlomos naujos konstitucinės normos (taisyklės) išsprendžia vieno konkretaus asmens situaciją, bet jos nereguliuoja visų santykių, susijusių su draudimais, kylančiais asmenims, kurie buvo pašalinti iš pareigų apkaltos proceso tvarka. Toks Konstitucijos pataisų darymo principas yra nepriimtinas.

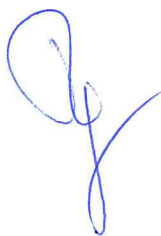
Minėta, kad Įstatymo projektu siūloma Konstitucijos 56 straipsnį papildyti nauja ketvirtąja dalimi ir nustatyti, kad „Seimo nariu negali būti renkamas asmuo, kurį Konstitucinis Teismas pripažino sulaužius priesaiką, jeigu nuo šio pripažinimo įsigaliojimo dienos nepraėjo ketveri metai“. Ši projekto nuostata nepriimtina ir taisytina, nes ji nederą su siūloma 56 straipsnio trečiąja dalimi: pagal 56 straipsnio 3 dalį asmuo ketverius metus negalės būti renkamas Seimo nariu, jeigu jis buvo pašalintas iš pareigų už šiurkštų Konstitucijos pažeidimą, priesaikos sulaužymą ir už bet kokio nusikaltimo padarymą, o pagal 56 straipsnio 4 dalį asmuo ketverius metus negalės būti renkamas Seimo nariu, jeigu Konstitucinis Teismas padarys išvadą, kad asmuo padarė tik tokį nusikaltimą, kuriuo buvo sulaužyta priesaika. Kita vertus, labai abejotina, ar Konstitucijoje galima nustatyti tokį teisinį reguliavimą, pagal kurį asmeniui, kuris buvo pašalintas iš pareigų apkaltos proceso tvarka, ir asmeniui, kuris nebuvo pašalintas iš pareigų apkaltos proceso tvarka (tačiau Konstitucinio Teismo buvo pripažintas šiurkščiai pažeidęs Konstituciją, sulaužęs priesaiką ar padaręs nusikaltimą, kuriuo buvo šiurkščiai pažeista Konstitucija, sulaužyta priesaika) galėtų kilti iš esmės vienodos teisinės pasekmės. Jeigu norima nustatyti tokį teisinį reguliavimą, pagal kurį teisinės pasekmės (tam tikri draudimai) atsirastų ir tokiam asmeniui, kuris, - nors Konstitucinis Teismas ir pripažino jį šiurkščiai pažeidus Konstituciją, sulaužius priesaiką, - nebuvo pašalintas iš pareigų apkaltos proceso tvarka,

toks teisinis reguliavimas turėtų būti labiau diferencijuotas. Kitaip galėtų kilti klausimas, ar toks nediferencijuotas teisinis reguliavimas nėra neproporcingas siekiamam tikslui.

Projekte siūlomas Konstitucijos 56 straipsnio papildymas nauja ketvirtąja dalimi nepriimtinas ir dėl to, kad ši dalis yra netinkamai suredaguota juridinės technikos požiūriu. Antai, joje rašoma apie „pripažinimo įsigaliojimą“, tačiau „pripažinimo įsigaliojimo“ apskritai negali būti, nes įsigalioja įstatymai, kiti teisės aktai, o ne „pripažinimai“. Jeigu būtų nutarta palikti Konstitucijos 56 straipsnio 4 dalį (nors, kaip minėta, labai abejotina, ar ji reikalinga), ją būtina suredaguoti taip, kad joje siūlomas teisinis reguliavimas būtų suderintas su siūlomu nustatyti 56 straipsnio 3 dalyje.

Bendra išvada dėl Konstitucijos 56 straipsnio papildymo įstatymo projekto: Konstitucijos 56 straipsnio papildymo įstatymo projektas (Reg. Nr.XIP-5001) iš esmės taisytinas; toks projektas neturėtų būti teikiamas priėmimui. Projekte siūloma Konstitucijos pataisa susijusi su teisinėmis pasekmėmis asmeniui, kuris apkaltos proceso tvarka buvo pašalintas iš pareigų už šiurkštų Konstitucijos pažeidimą, priesaikos sulaužymą, taip pat už nusikaltimo, kuriuo buvo šiurkščiai pažeista Konstituciją, sulaužyta priesaiką, padarymą. Siūloma Konstitucijos 56 straipsnio pataisa yra dalinio pobūdžio, fragmentiška, sukuria konstitucinio teisinio reguliavimo neapibrėžtumą, prieštaringumą, pažeidžia konstitucinio teisinio reguliavimo vieningumą. Siūlomos Konstitucijos 56 straipsnio pataisos nepakanka, kad galima būtų sureguliuoti visus draudimų, susijusių su asmens pašalinimu iš pareigų, aspektus. Rengiant naują atitinkamo Konstitucijos straipsnio (ar kelių straipsnių) pataisos projektą, jame reikėtų suformuluoti tokias bendro pobūdžio normas, kurios būtų konstituciškai (ne politiškai, o konstituciškai) pagrįstos, sureguliuotų visus draudimų, susijusių su asmens pašalinimu iš pareigų, aspektus, ir neiškreiptų konstitucinių vertybių pusiausvyros.

Dekanė

prof. dr. Rima Ažubalytė